

Oiko Visie

Juli 2014

Wonderen bestaan nog

Een boeiend interview
met Helmy Abouleish,
CEO van SEKEM Holding

 OIKO
CREDIT
investeren in mensen

Onderwijs draagt bij aan het succes van SEKEM

HELMY ABOULEISH:
“Het was een volkomen knots idee waar mijn vader destijds mee kwam.”

Courgettes worden klaargemaakt voor verzending

Oase van tolerantie en duurzaamheid

Het wonder van SEKEM

Sinds enige jaren investeert Oikocredit in SEKEM Holding, een pareltje in de wereld van biodynamische landbouw en fair trade. Bijna 40 jaar geleden ontvouwde dr. Ibrahim Abouleish zijn plannen voor SEKEM. En zoals vaker gebeurt met visionairs werd hij eerst voor gek versleten...

Wonderen bestaan nog. Zo'n 60 kilometer ten noordoosten van Caïro bevindt zich een oase van tolerantie en duurzaamheid: twee begrippen die anno 2014 buitengewoon actueel zijn en die midden jaren '70 van de vorige eeuw al deel uitmaakten van het visioen van dr. Ibrahim Abouleish. 'Volstrekt onmogelijk' was de overwegende reactie toen hij zijn visioen openbaarde. Maar hij zette door en begon in 1977 midden in de woestijn SEKEM, een op duurzame

ontwikkeling gerichte werkgemeenschap die inmiddels is uitgegroeid tot de grootste Egyptische producent van biodynamische landbouwproducten, ecologische kleding en natuurlijke farmaceutische producten. "Het was een volkomen knots idee waar mijn vader destijds mee kwam," vertelt zoon Helmy Abouleish, sinds jaar en dag de CEO van SEKEM Holding.

Zelf was hij een jaar of zestien toen hij voor het eerst hoorde van de plannen van zijn vader. "We woonden in Oostenrijk, waar ik ook ben geboren. Mijn vader raakte ooit geïnspireerd door Goethe. In een poging letterlijk in diens voetsporen te treden vertrok hij naar Duitsland. Maar hij ging eerst langs bij vrienden in Graz, in Oostenrijk, dat in die tijd een grote Egyptische gemeenschap had. Daar ontmoette hij mijn moeder, trouwde met

haar en bleef hangen. Hij studeerde chemie en medicijnen en werkte als researcher in de farmaceutische industrie. Zo raakte hij geïnteresseerd in allopathe, fytotherapie en wat daarmee samenhangt. Mijn vader was altijd al een open minded mens, bestudeerde als moslim ook het christelijk geloof en kwam op zijn ontdekkingsreis in contact met een Duitse antroposofe, Martha Werth, die later ook mijn pianolerares werd. Ik was dertien toen hij ons allemaal mee naar Egypte nam: mijn moeder, mijn zuster, mijzelf en Martha."

"Wij vonden het allemaal fantastisch, maar mijn vader vond het maar niks. Wat hij zag, vergeleek hij met wat hij nog kende uit zijn jeugd. Egypte was lange tijd in oorlog met Israël en dat heeft het land geen goed gedaan. Er lagen grote uitdagingen. Vooral op economisch gebied, zeker wat betreft de

landbouw, waarin een record aan chemische bestrijdingsmiddelen werd gebruikt. Maar ook zaken als culturele identiteit en scholing baarden hem zorgen. Toen is het idee van SEKEM bij hem geboren. Maar zo ongeveer iedereen, iedere deskundige waar ook ter wereld, verklaarde hem voor gek. Ga maar na. De woestijn slokt iedere dag gemiddeld vier procent van Egyptes bebouwbare landbouwgrond op en hij wilde nota bene met biologisch-dynamische methodes land op de woestijn terugwinnen! En dat ook nog binnen een communeachtige leefgemeenschap, terwijl het communistische systeem al ver over de houdbaarheidsdatum was. Nog even los van het feit dat er in die dagen in Egypte echt niemand biodynamische producten kocht."

Toch werd SEKEM het succes dat Ibrahim Abouleish voor ogen stond. Helmy: "Het was vaak drie stappen vooruit en twee achteruit. Dat vergt volharding en toewijding en juist die eigenschappen waren in overvloed aanwezig. Maar uiteindelijk is de kiem van het succes de holistische benadering. We

leven in een complexe wereld en dan is een enkele activiteit of oplossing niet voldoende om alle uitdagingen het hoofd te bieden. Dan heb je een bundeling van activiteiten nodig, een allesomvattende benadering. Dat was wat mijn vader vanaf het begin voor ogen stond. De sociale, de economische en

de culturele aspecten grijpen allemaal in elkaar. Als je het zo benadert, is onze kleuterschool de reden voor succes. En daarna onze basisschool, onze beroepsopleidingen, enzovoort. Alles is op elkaar afgestemd. Daarbij is het belangrijk te beseffen dat SEKEM niet het werk van één man is, maar van de hele gemeenschap. Een gemeenschap waarin we niet stilstaan bij wat bereikt is, maar waarin iedereen iedere dag opnieuw zoekt naar een manier om zichzelf te verbeteren. Zonder die niet aflatende inspanning zou SEKEM niet zijn wat het vandaag de dag is."

SEKEM is een oase van innovatieve en duurzame landbouwmethoden die de woestijn hebben omgetoverd tot een groen paradijs, maar ook een oase van tolerantie in een land dat worstelt met een politieke en sociale crisis. "Wij vormen," zegt Helmy Abouleish, "een verdraagzame gemeenschap van moslims, kopten en atheïsten. In 2003 is ons een soort alternatieve Nobelprijs toegekend: de Right Livelihood Award. We kregen die prijs vanwege ons innovatieve en duurzame businessmodel en de wijze waarop onze leefgemeenschap is vormgegeven. Ook is ons, naast nog vele andere prijzen, een vredesprijs toegekend. Dat is mede te danken aan hoe we als mensen vanuit verschillende culturele en religieuze achtergronden met elkaar samenleven. →

SEKEM HOLDING EN OIKOCREDIT

Oikocredit is al enige jaren mede aandeelhouder in SEKEM, een duurzame sociale onderneming die landbouwproducten verbouwt, verwerkt en verkoopt volgens biodynamische en fair trade-principes. De naam 'SEKEM' komt van de Egyptische hiëroglief voor vitaliteit.

SEKEM is begonnen als boerderij en slaagde erin om 170 hectare woestijngrond, even buiten Caïro, vruchtbaar te maken om medicinale kruiden en voedsel te verbouwen. Tegenwoordig bestaat de

SEKEM Holding uit verschillende bedrijven die biologisch voedsel, biologisch katoen, kleding en kruidenmedicijnen produceren. Naast het moederbedrijf heeft SEKEM op drie andere plekken woestijngrond vruchtbaar gemaakt, waardoor het totale landbouwareaal circa 1.000 hectare is. Daarnaast zijn er nog ongeveer 800 boeren die biodynamische landbouwproducten aan de verwerkingsbedrijven van SEKEM leveren.

Oikocredits investering in SEKEM bedraagt 7 miljoen dollar.

Omslagfoto: Schoolklas 3 doet een landbouwproject

De ochtendcirkel; vast ritueel voor de school begint

En dat maakt ook mensen om ons heen bewust dat hier iets gaande is. Die komen hier naartoe om te ervaren hoe dat is en dan zeggen ze: 'Je moet het SEKEM-idee kopiëren en zo veel mogelijk op andere plekken in de wereld implementeren.' Dan probeer ik uit te leggen dat het zo niet werkt. Want als je ons model vandaag kopieert en morgen niet verder ontwikkelt, dan ben je dood. Kopieer ons niet, maar doe het beter, anders. Natuurlijk, het is fantastisch dat we mensen inspireren. Dat kan niet genoeg gebeuren. Daarom zijn we ook met onze universiteit begonnen, de Heliopolis Universiteit, die onlangs geopend is. Dat was de ontbrekende schakel in onze ambitie om nog veel meer mensen te inspireren. Zou het niet geweldig zijn als overal ter wereld mensen vanuit dit gedachtegoed en met in hun achterhoofd ons succes proberen ook hún droom te verwezenlijken? Ik denk dat onze universiteit daaraan een bijdrage kan leveren. Als onze studenten uitzwermen over de wereld en als change agents kunnen optreden. Dat is waar we aan werken." ■

Waarom ik onmiddellijk 'ja' zei

Door Jacobine Geel

De prettigste verzoeken zijn zonder twijfel die waartegen de bezwaren hooguit van praktische aard zijn. In dit geval: tijd, of het gebrek eraan, en de eventuele onverenigbaarheid met andere verantwoordelijkheden en verplichtingen. Want intuïtief was mijn reactie op het verzoek van Oikocredit Nederland om het bestuur te komen versterken, en wel in de functie van voorzitter, een onmiddellijk 'ja'.

Dat 'ja' heeft een aantal kanten, en – in mijn leven – ook een geschiedenis. Sinds mijn ouders besloten een deel van hun werkzame leven door te brengen buiten Nederland, en meer in het bijzonder in dienst van ontwikkelingssamenwerking, in Indonesië, maakt betrokkenheid met mensen in minder vanzelfsprekend kansrijke posities deel uit van mijn leven.

Aan die betrokkenheid, en de overtuiging dat het verrijkend is om te ontdekken hoeveel verschillende manieren er zijn om het leven aan te gaan, heb ik in mijn eigen werkzame leven altijd ook inhoud en invulling proberen te geven. Na een intensieve betrokkenheid bij de interreligieuze dialoog tussen Aziatische en Europese landen, trad ik ongeveer acht jaar geleden toe tot de Raad van Toezicht van de UnieNZV. Een van de takken van deze organisatie, Edukans, hield en houdt zich bezig met onderwijs voor de meest kansarme kinderen wereldwijd. Ik heb de groei meegemaakt van Edukans, dankzij met name een forse subsidie-impuls en – recent – de discussie hoe te transformeren nu de subsidie goeddeels dreigt weg te vallen. Daar kwam twee jaar geleden het voorzitterschap van de Fairtrade-gemeentecampagne bij.

Ik heb mij altijd thuis gevoeld, vanaf de gesprekken aan de eettafel thuis, bij die vorm van ontwikkelingssamenwerking die gericht is op het bevorderen van zelfstandigheid, en uitgaat van partnerschap, samenwerking. Hoewel ik ervan overtuigd ben dat hulp in de vorm van giften en/of subsidie nodig zal blijven voor noodhulp en om infrastructuur in een land op te bouwen, sta ik positief tegenover de nadruk die de afgelopen jaren in toenemende mate is komen te liggen op het bevorderen van zelfredzaamheid, en deel ik in sommige opzichten de aarzelingen tegen een al te grote subsidie-gedrevenheid/afhankelijkheid. De werkwijze van Oikocredit spreekt me ook in dat licht bijzonder aan. Ik zie grote kansen voor een financiële instelling die er prat op gaat niet alleen financiële, maar met name ook sociale waarde toe te voegen, en denk dat dit ook voor velen hier in Nederland een aantrekkelijke kans biedt om de betrokkenheid met mensen in een minder kansrijke uitgangspositie op een volwassen en wederkerige manier vorm te geven. Ik verheug me erop dat ik hier de komende jaren een bijdrage aan mag leveren. ■

BESTAAT SOLIDARITEIT ZONDER LEVEN- BESCHOUWING?

BISSCHOP
GERARD DE KORTE

Bisschop Gerard de Korte:
"De gelovige is solidair omdat er een goddelijk gebod is."

Naasteliefde, solidariteit met mensen in minder kansrijke posities is geen vanzelfsprekendheid, zegt bisschop Gerard de Korte. "Daarom heeft naasteliefde in Bijbelse zin ook iets van een gebod; daarin worden we opgeroepen om ons eigen egoïsme, ons eigen egocentrisme te overstijgen."

"Er is in ontwikkelingssamenwerking natuurlijk wel een verschil tussen een religieuze en een niet-religieuze benadering van de mens. Dat zie je terug in de motivatie om tot ontwikkelingswerk te komen. Ik bedoel: op microniveau krijgt het gestalte in naasteliefde en op macroniveau in sociale gerechtigheid. En dat wordt gemotiveerd door je godsgeloof en hoe je naar de mens kijkt. Een katholiek richt zich op heel de mens en de mens is natuurlijk meer dan alleen maar materie. De mens is ook geest. Hij moet intellectueel worden geholpen, hij heeft ook een creatieve kant en hij heeft ook een ziel. In de praktijk zit het

verschil in benadering dus eerder in de motivatie dan in de uitwerking. Er moet een reden zijn. Waarom ben je solidair met andere mensen? De gelovige is solidair omdat er een goddelijk gebod is om je naaste lief te hebben en van daaruit op te komen voor de armen. De apostel Johannes zegt: 'Dit is mijn gebod, dat gij elkaar liefhebt.' Een beetje wonderlijk in eerste instantie want dat lijkt niet bij elkaar te passen. Maar wat zegt hij tegelijkertijd? Liefde is je leven geven voor je vrienden. 'Geen grotere liefde kan iemand hebben, dan hij die zijn leven geeft voor zijn vrienden.' Die evangelische liefde, dat is niet alleen een mooi gevoel, maar dat is jezelf opofferen ten bate van een ander. En dat doen we natuurlijk helemaal niet vanzelfsprekend. Ons leven is natuurlijk toch vaak gericht op het eigen belang. Hoe kan ik daar het beste uitspringen... Daarom heeft naasteliefde in Bijbelse zin ook iets van een gebod; daarin worden we opgeroepen om ons eigen egoïsme, ons eigen egocentrisme te overstijgen."

Oikocredit is ontstaan vanuit de Wereldraad van Kerken. De gedachte was destijds om een kerkelijk beleggingsfonds op te richten: een fonds dat gericht was op armoedebestrijding in plaats van winstmaximalisatie. Natuurlijk wordt de christelijke achterban gekoesterd, maar daarnaast wordt ook geappelleerd aan nieuwe, niet-religieuze doelgroepen. En waarom ook niet? Het doel heiligt de middelen, zou je kunnen zeggen. Maar is een levensbeschouwing dan geen voorwaarde voor solidariteit? We legden deze vraag voor aan bisschop Gerard de Korte van het bisdom Groningen-Leeuwarden en Boris van der Ham, voorzitter van het Humanistisch Verbond.

In deze editie van OikoVisie alvast een voorproefje van dit verrassende tweeluik. De volledige interviews kunt u lezen op onze website: www.oikocredit.nl/interviews.

Boris van der Ham:
"Vrij zijn kan alleen door samen op te trekken, door solidair te zijn."

Van 'een goddelijk gebod' voor naasteliefde wil Boris van der Ham, voorzitter van het Humanistisch Verbond, niets weten. Voor solidariteit heb je niet noodzakelijk een gebod van God nodig. Vrije mensen kunnen dat ook uit zichzelf bedenken. "Want," zegt hij, "vrijheid kan niet zonder verantwoordelijkheid voor elkaar, daarin moeten we een balans vinden." En solidariteit is niet vrijblijvend.

"Eerlijk gezegd is het niet nodig om religieus te zijn om je solidair te tonen." Boris van der Ham, voorzitter van het Humanistisch Verbond, reageert op 'het goddelijk gebod om je naaste lief te hebben' waaraan bisschop De Korte in zijn interview refereert. "Dat is een soort kerkelijke aanwijzing om solidair te zijn en daar word ik persoonlijk een beetje kriegelig van. Als je kijkt hoe solidair mensen zijn die een niet-kerkelijke oorsprong hebben, dan is het tegendeel al bewezen. Kijk eens hoeveel vrijwilligerswerk in Nederland wordt gedaan.

En lang niet altijd vanuit religieuze hoofde. Ook de internationale solidariteit wordt enorm uitgesproken. Oké, dat is ook wel politiek geïnspireerd. Je ziet dat christendemocraten dat doen, maar ook liberalen, groenen en sociaaldemocraten. En je ziet dat ook overkoepelend bij humanisten. Als we zien dat humanisten en atheïsten in andere landen worden vervolgd, dan gaan we naast hen staan. En als je werkelijk de humanistische visie hebt dat iedereen het beste uit zijn leven moet kunnen halen, dan mag je je ook verantwoordelijk voelen voor iemand die in een ander deel van de wereld wordt geboren dan jij. De kern van het humanistisch sociaal denken is het samen vrij zijn. Daar zit ook een soort van tegenstelling in. Vrij zijn betekent je eigen keuzes maken, je eigen richting bepalen. Tegelijkertijd kun je alleen vrij zijn door samen op te trekken, door solidair te zijn. Vrijheid kan niet zonder verantwoordelijkheid, daarin moeten we een balans vinden." ■

BORIS VAN
DER HAM

Berichten van
Oikocredit Nederland
www.oikocredit.nl

NIEUWE BESTUURSLEDEN OIKOCREDIT NEDERLAND

Op 24 mei heeft Oikocredit Nederland op feestelijke wijze afscheid genomen van Siepje de Jong, die zich negen jaar lang als voorzitter voor de vereniging heeft ingezet. Naast de nieuwe voorzitter Jacobine Geel hebben de leden van Oikocredit Nederland Michelle Saaf als nieuw bestuurslid gekozen. Zij heeft ruime werkervaring in het bankwezen en ervaring als bestuurslid van onder andere Humanitas. De adviescommissie heeft Maya Mungra als nieuw lid verwelkomd, als opvolger van Gera Voorrips. Oikocredit Nederland dankt Siepje en Gera zeer hartelijk voor hun werk en betrokkenheid! ■

COLOFON

Bijdragen:

Margreet Fros, Michiel Wijnbergh (foto's SEKEM), Jan Groenewold

Concept: Jan Groenewold

Editing: Jacques Poell

Vormgeving: 3mandesign.nl

Dit is een uitgave van:

Oikocredit Nederland
Herculesplein 207 A
3584 AA Utrecht
www.oikocredit.nl

